

Likovno umjetničko djelo u likovnom stvaralaštvu djece predškolske dobi

Stožicki, Iris

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:608093>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-26**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

IRIS STOŽICKI

ZAVRŠNI RAD

**LIKOVNO UMJETNIČKO DJELO U
LIKOVNOM STVARALAŠTVU DJECE
PREDŠKOLSKE DOBI**

Zagreb, rujan 2018.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
(Petrinja)

PREDMET: Metodika likovne kulture

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: **Iris Stožicki**

TEMA ZAVRŠNOG RADA: **Likovno umjetničko djelo u likovnom stvaralaštvu djece predškolske dobi**

MENTOR: **dr.sc Svetlana Novaković**

Zagreb, rujan 2018.

ZAHVALA

Svima koji su mi na bilo koji način pomogli prilikom izrade ovoga rada, od srca se zahvaljujem.

Posebno se zahvaljujem mentorici prof. Svetlani Novaković na uputama, korisnim savjetima, pruženoj pomoći, podršci, strpljenju i velikom trudu da ovaj rad zadovolji formu i suštinu.

Zahvaljujem se DV „Vladimir Nazor Daruvar“ te djeci i odgojiteljicama M. Voborski i I. D. Šimek koje su mi pomogle pri realizaciji praktičnog dijela ovog rada.

Također, zahvaljujem se svim svojim prijateljima, a posebice kolegici Gabrijeli sa kojom je put u ovo školovanje bio lakši.

I na kraju, najveću zaslugu za ono što sam dosad postigla pripisujem svojim roditeljima, bratu, dečku i prijateljici Luciji, koji su uvijek bili uz mene i omogućili mi studiranje sve ove godine, te posebno baki, koja je bila moja vjerna podrška i potpora.

SADRŽAJ

1. UVOD	3
2 LIKOVNI ODGOJ U PREDŠKOLSKOJ DOBI	4
2.1 Uloga odgojitelja u likovnim aktivnostima s djecom predškolske dobi	5
2.2 Umjetničko djelo u razvoju estetskih sposobnosti djece predškolske dobi	7
3 UMJETNIČKO DJELO U LIKOVNOM ODGOJU I OBRAZOVANJU.....	8
3.1 Pristup likovnom djelu	9
3.2 Promatranje likovnog djela	10
4 REALIZACIJA LIKOVNIH AKTIVNOSTI	12
4.1 Likovna aktivnost: „Portret glave žene“ Pablo Picasso	12
4.2 Stvaralački dio	14
4.3 Analiza dječjih radova: „Portret glave žene“	15
4.4 Likovna aktivnost: „Ljudski lik u pokretu“ Keith Haring	18
4.5 Stvaralački dio	19
4.6 Analiza dječjih radova „Ljudski lik u pokretu “	21
4.7 Likovna aktivnost "Kompozicija s crvenom, crnom, plavom i žutom" Piet Mondrian	22
4.8 Stvaralački dio	23
4.9 Analiza dječjih radova „Kompozicija s bojama “	24
4.10 Likovna aktivnost "Kontrasti" Andy Warhol	26
4.11 Stvaralački dio	27
4.12 Analiza dječjih radova „Kontrasti“	28
6. ZAKLJUČAK	31
LITERATURA:	32
IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI ZAVRŠNOG RADA	33

SAŽETAK

Već od rane dobi ističe se važnost likovnog odgoja i poticanja dječje kreativnosti. Odgojno-obrazovni rad u području likovne kulture važan je zbog mnogostranog razvoja djece predškolske dobi. Važno je napomenuti ulogu odgojitelja, koji je inicijator, motivator i treba pravilno pristupiti poučavanju i odgoju kroz likovnu umjetnost. Umjetničko djelo je predmet komunikacije, što znači da bi odgojitelji trebali poticati i osposobiti djecu za komunikaciju s likovnim djelom koje može poslužiti u svrhu likovnog poticaja i njime se pojasniti predviđeni likovni zadatak. Komunikacija djetata s likovnim djelom mu omogućuje da usvoji likovni jezik, razvije estetsku svijest i doživi raznolikost vizualno-likovnih sadržaja. U likovnim aktivnostima je važno da dijete slobodno, samostalno i aktivno istražuje svijet oko sebe jer tako izgrađuje sebe kao osobu.

U ovom završnom radu govori se o likovnom umjetničkom djelu u likovnom stvaralaštvu djece predškolske dobi. Rad je podijeljen na teorijski i praktični dio te su za potrebe praktičnog dijela provedene četiri likovne aktivnosti sa djecom predškolske dobi u Dječjem vrtiću „Vladimir Nazor Daruvar“. Uz pomoć stručne literature u prvom dijelu rada obrađuju se likovni odgoj djece u predškolskoj dobi te se govori o važnosti odgojitelja i njegove uloge u poticanju dječjeg likovnog stvaralaštva i izražavanja. Ističe se važnost umjetničkog djela u likovnom odgoju i obrazovanju te kako djeca doživljavaju i promatraju umjetnička djela. Praktični dio rada opisuje likovne aktivnosti u kojima su za poticaj bila razna umjetnička djela poznatih slikara. Autori slikarskih djela kojima sam se pozabavila u ovom radu su P. Picasso, K. Haring, P. Mondrian i A. Warhol.

Ključne riječi: dijete, likovno stvaralaštvo, likovno umjetničko djelo, likovne aktivnosti

SUMMARY

Work of art in artistic creation amongst children of preschool age

Since the early childhood importance of art education and encouragement of children's creativity stands out. Educational activity in the art culture area is important because of development variety it does for children. It is important to mention function of preschool teacher, who is initiator, motivator and needs to properly approach learning and educate children through art. Work of art is a subject of communication, which means that preschool teachers should encourage and qualify children for communication with work of art which can do as art stimulation that leads to understanding art tasks. Child communication through work of art helps to acknowledge art language, develop aesthetic awareness and see variety of visual and art contents. In art activities it is important for a child to freely, independently and actively inquiries world because that way child develops itself as a person.

In this paper work it was written about work of art in artistic creation amongst children of preschool age. Assingment is divided on theoretic and practical application and for the needs of this assingment there were provided four art activites amongst preschool children in kindergarten „ Vladimir Nazor Daruvar". With the help of scientific literature in the first part of assingment it was written about art education amongst children of preschool age and about importance of preschool teachers and their roles in encouragement of children art creativity and expression. It was also written about importance of work of art in art education and how children approach, observe and analyse work of art. Practical part of this paper describes art activites in which were motivation different works of art of famous painters. Authors such as P. Picasso, K. Haring, P. Mondrian and A. Warhol.

1. UVOD

U suvremenom odgoju i obrazovanju sve se više govori o likovnoj umjetnosti i o njezinoj iznimnoj važnosti za kreativni i kognitivni razvoj djece. U predškolskoj dobi je važno djeci omogućiti da se kroz igru upoznaju sa raznim likovnim tehnikama i materijalima te da kroz likovno izražavanje i stvaranje slobodno prikazuju maštu i kreativnost. Važno je cijeniti djetetovu kreativnost i razumijeti da je svako dijete kreativno na svoj način, a to je način na koji živi, djeluje i razmišlja. „Umjetnost je prirodan ljudski jezik i sva se ljudska bića rađaju s kreativnim sposobnostima. Način na koji se ti urođeni 'talenti' usmjeravaju, razvijaju ili inhibiraju ovisi o najranijem odgojno-obrazovnom i društveno-kulturnom iskustvu djeteta“ (Hayman, 1980, navedeno u Mendeš, Ivon, Pivac, 2012, str. 116).

Uloga odgojitelja prvenstveno je poznavanje dječjega općeg i likovnog razvoja te omogućavanje djeci prilike u kojima će se slobodno izražavati i stvarati kroz razne likovne aktivnosti. Odgojitelj treba biti motivator koji u likovnu aktivnost treba ići sa spoznajom da je sam proces i ono kako se dijete osjeća i razmišlja dok stvara često važnije od rezultata.

Dijete već od rane dobi treba imati doticaj s kvalitetnim reprodukcijama slikarskih, grafičkih, arhitektonskih ili kiparskih djela, koje mogu pridonijeti u pravilnom razvoju likovno-estetskih doživljaja i podizanja razine senzibilnosti za likovnu kulturu. Prema Goodman-u (2002, u Kušćević, 2013/2014, str. 46) „umjetnička su djela poruke koje prenose činjenice, misli i osjećaje.“

Da bi dijete prihvatilo umjetničko djelo ono mora komunicirati s tim djelom, na način da ga opaža, promatra, promišlja, doživljava i interpretira doživljeni sadržaj. „Način na koji se mala djeca susreću s umjetničkim djelima je jednako važan kao što je i kvaliteta istog djela; u svakom slučaju odrasli igraju značajnu ulogu u određivanju što djeca vide kod pojedinačnog djela, te kako se djeca osjećaju u procesu susretanja s likovnim djelima“ (Chapman, 1978, navedeno u Kušćević, 2013/2014, str 47).

Kao što znamo da se dijete voli uspoređivati sa drugom djecom, jednako važno je da i u procesu analize likovnih djela potaknemo djecu na uspoređivanje

njihovih radova i razmišljanje o tuđim radovima, jer na taj način upoznaju sebe i okolinu u kojoj žive. „Kad je dijete uključeno u proces reagiranja i promatranja umjetničkog djela zajedno s drugom djecom, mogućnosti za razmjenu misli, uvida i osjećaja mogu dovesti do većeg i boljeg razumijevanja umjetnika, njegovog djela, ali i sebe samoga“ (Piscitelli, 1988, navedeno u Kušćević, 2013/2014, str. 51).

2. LIKOVNI ODGOJ U PREDŠKOLSKOJ DOBI

Dječje likovno stvaralaštvo je svijet puno neočekivanog i nepredvidivog. Već od rane dobi dijete zadovoljava potrebe za stvaralaštvom te istražuje likovnost od trenutka kada počinje istraživati i svijet.

Posebnu pozornost umjetničkom odgoju posvećuju različite alternativne koncepcije odgoja i obrazovanja: Montessori, Agazzi, Waldorf i Reggio. Umjetničko izražavanje i stvaranje u kontekstu različitih pedagoških koncepcija odgoja i obrazovanja smatra se bitnom sastavnicom utjecaja na cjeloviti razvoj djeteta predškolske dobi.

Djetetu predškolske dobi treba omogućiti da stvara samostalno te na taj način ono prikazuje svoj unutarnji svijet kroz koji ga bolje upoznajemo. Kako bi dijete stvaralo treba mu se osigurati vrijeme i prostor te ga kroz razne likovne aktivnosti upoznati sa likovnim materijalima i tehnikama kroz koje će usvojiti posebne likovne vještine. U predškolskoj dobi je važno djeci omogućiti da eksperimentiraju i u llikovnim aktivnostima istražuju kroz igru. U dječjoj kreativnoj igri kao i u umjetnosti dolazi do novih preokreta, kombinacija i dopunjavanja.

Igra se naime javlja bez neposredne praktične svrhe ili koristi; ona se igra iz same radosti igranja i sve drugo što je izvana želi odrediti, ograničiti (voditi), ometa njezinu slobodu. „Dijete se igra da bi se igralo, kao i u umjetnosti - svrha bez svrhe, ostvarenje koje teži jedino da ostvari sebe“ (Nola, 1980, navedeno u Mendeš i sur., 2012, str. 114).

Za dijete su umjetnost i igra psihički srodne aktivnosti ili procesi. „Česti vid dječje umjetnosti vrlo je blizak igri – u igrama riječima, ritmovima, glasovima..., dijete izražava težnju da sebi stvori jedan izokrenuti svijet kako bi se na taj način

pouzdanije uvjerilo u zakone koji vladaju stvarnim svijetom. To u igri pojačava (a ne slabi) u djetetu osjećaj stvarnosti“ (Vigotski, 1975, navedeno u Mendeš i sur., 2012, str. 115).

Tijekom provođenja likovnih aktivnosti djeci treba sloboda kako bi izrazili svoju kreativnost, maštu i radoznalost te im nenametljivo treba ukazati na mogućnosti koje nam likovnost može pružiti. Svako dijete istražuje na svoj način, a naš je zadatak da mu omogućimo poticajno okruženje.

B. Šimrak (2010/2011, str. 8) navodi da „predškolsko dijete ima svoj likovni jezik, a na nama je da ga oslušujemo, pokušamo razumjeti u njegovoj suštini i iznad svega da ga poštujemo. U kvalitetnom likovnom procesu dijete otkriva vlastite potencijale i nema potrebu za natjecanjem s vršnjacima, ono uči i stvara, odnosno, stvarajući uči, stječuci tako naviku koja će mu kroz život biti najbolji saveznik.“

2.1 Uloga odgojitelja u likovnim aktivnostima s djecom predškolske dobi

U razvoju dječje mašte i kreativnosti odgojitelj ima iznimnu ulogu u kojoj omogućuje bogatstvo motivacijskih poticaja. Odgojitelj treba biti inicijator različitih likovnih igara i kreativnih likovno-vizualnih aktivnosti. Treba učiti djecu kako da spoznaju, promatraju i osjećaju kroz umjetnički, likovni sadržaj. On mora poznavati razvoj likovnog izražavanja djeteta i osnovna načela u vizualno-likovnom odgoju djece predškolske dobi (Mendeš i sur., 2012).

Odgojitelj je uzor djeci svojom pojavom u javnom i kulturnom životu okoline u kojoj živi. U dječji vrtić dovodi goste: likovne umjetnike, predavače i sl., uključuje djecu u različite programe i aktivnosti, organizira posjete ateljeima, muzejima, izložbama, galerijama, kulturnim manifestacijama, institucijama, itd. (Herceg, Rončević, Karlavaris, 2010).

Tijekom provođenja likovnih aktivnosti odgajatelj treba pristupiti radu s djecom u kojem nema mjesta za pravila i kritiku dječjih radova jer takav način sputava djecu, njihovu kreativnost, radoznalost i ponajviše samopouzdanje. Važna uloga odgajatelja u likovnim aktivnostima je da omogući svakom djetetu priliku da se slobodno izrazi raznim komentarima i vlastitim mišljenjem što rezultira dječjim

samopouzdanjem koje se odražava u njihovim likovnim radovima. Odgojitelj treba omogućiti aktivnosti u kojima će imati priliku da djeci pokaže neke nove likovne tehnike, da zajedno s njima istražuje i dolazi do zanimljivih spoznaja i informacija o likovnim tehnikama i materijalima (B.Šimrak, 2010/2011).

Autori Herceg, Rončević i Karlavaris (2010, str. 48) navode da „svaki odgojitelj mora poznavati dječji opći i likovni razvoj, posebno dobne i individualne razvojne karakteristike djece s kojom radi. Uvjet je za postavljanje odgovarajućih pedagoških zadataka, uključujući i likovni razvoj, te izbor onih pedagoških postupaka koji odgovaraju razvojnim ritmovima djece.“

Uloga odgojitelja je također da potiču češći odlazak djece u galerije i muzeje jer to doprinosi njihovu psihosocijalnom rastu i razvoju, a ujedno djeca usvajaju naviku posjećivanja kulturnih ustanova i obrasce kulturnog ponašanja. Izvanvrtičku nastavu u galeriji i muzeju može organizirati i sam odgojitelj. Važno je da se prije same posjete odgojitelj dobro pripremi te da izabere sadržaje i razradi način na koji će djecu uvesti u aktivnost. Djela koja će djeca promatrati i analizirati trebaju biti u skladu s njihovim mogućnostima i djeca trebaju imati slobodu da likovno izraze svoje sposobnosti.

Prema autorima Herceg, Rončević i Karlavaris (2010, str. 15) „odgojitelj koji želi djecu upoznati s likovnom umjetnosti treba im približiti svu složenost likovnog fenomena, znači da im mora postupno objasniti sve elemente i pojavnosti likovne umjetnosti, ne samo jednu od njih, naravno, na djeci prihvatljiv način. Nije dakle dobro svesti likovno djelo samo na motiv, procjenjujući ga kao vrijedno i lijepo; nije dobro objašnjavati djeci samo likovni jezik, a zanemarivati likovno-kreativne sposobnosti ili metode oblikovanja pojedinog umjetnika.“

Odgojitelj ili učitelj kao posrednik u komunikaciji s likovnim djelom dobiva ulogu poticatelja djece na aktivno sudjelovanje u promatranju likovnog djela postavljanjem pitanja, zamišljanjem, uspoređivanjem, razumijevanjem, prepoznavanjem, prisjećanjem, opisivanjem, objašnjavanjem, otkrivanjem, određivanjem, istraživanjem (Petrač, 2015).

2.2 Umjetničko djelo u razvoju estetskih sposobnosti djece predškolske dobi

Prema autorima Herceg, Rončević i Karlavaris (2010, str. 19) umjetničko djelo ima vrijednost samo ako prenosi likovno-estetsku poruku. Estetska vrijednost i stavovi odgojni su zadaci likovno-umjetničkog područja. U likovnim aktivnostima djeca razvijaju svoje potencijale, maštu, vizualnu osjetljivost, vizualno-prostornu inteligenciju i estetsko percipiranje upotrebom različitih tehnika i materijala. Na estetski senzibilitet djece potrebno je utjecati na svim razinama odgojno-obrazovnog sustava kako bi se on poticao i razvijao. Djeca od rane dobi pokazuju osjetljivost na mnoge aspekte umjetničkog djela, a estetsko iskustvo koje dijete dobiva u susretu s umjetnošću je cjelovit proces koji povezuje recepciju s mišljenjem i emocijama.

„Urođeni osjećaj za likovni red prisutan je u svakom ljudskom biću jer se s njime rađa. S druge strane, je tzv. osjećaj za lijepo, likovno skladno, estetsko; nešto što ljudskom biću nije urođeno, već je stečeno procesom učenja. Razvijanje estetskog osjećaja i osjetljivosti dugotrajan je proces učenja koji dovodi do trajnog bogaćenja života svakog pojedinca. Razvoj estetskog osjećaja moguć je samo u kontaktu s kvalitetnim likovnim, glazbenim, književnim djelima. Na nekvalitetna djela djetetu možemo skretati pozornost samo kroz usporedbu i u konfrontaciji s kvalitetnim umjetničkim djelima“ (Zupančić, 2001, navedeno u Brajčić, Kušćević, Katić, 2009/2011, str. 112).

Autori Piaget i Chateau (1954, u Mendeš i sur., 2012, str. 114) navode da „djeca od 3. do 7. godine pokazuju veliku sklonost prema estetskom, slobodnom izražavanju u crtanju, modeliranju, konstruiranju, pjevanju, dramskom predstavljanju. Rana manifestacija tih kreativnih, estetskih aktivnosti, prema Piagetovom mišljenju, uvjetovana je unutrašnjom potrebom djeteta da dovede u sklad svoju unutrašnju potrebu i da izrazi svoju individualnu stvarnost. Te aktivnosti Piaget tretira kao niz djetetovih nastojanja da zadovolji svoje unutarnje potrebe, svoj individualni život s određenim interesima, željama, radostima i uzbuđenjima. One u biti predstavljaju samoizražavanje i prve stvaralačke ekspresije koje potpomažu sazrijevanje i pridonose uspostavljanju kontakta djeteta sa stvarnošću, omogućavaju da dječje "ja" ne ostane zatvoreno, već da se izrazi na konkretan i realan način.“

Kada dijete stvara likovno djelo nije toliko važno kojim sredstvima se ono ostvaruje, već kako iza tih sredstava uvijek stvoji kreativno biće te se ostvaruje estetska struktura koja djeluje na druga bića, promatrače. Estetska analiza djela ovisi o strukturi umjetničkog izraza, iskustvu i senzibilnosti promatrača, što znači da u vrijednost umjetničkog djela ulazi i estetski doživljaj umjetničkog djela od strane promatrača. Da bi se kod djeteta uspješno razvio estetski osjećaj ono mora imati osobnu zainteresiranost i pozitivnu usmjerenost pedagoga (odgojitelja) prema kulturnim objektima koje prezentiraju djeci. Dijete ima prirodni i urođeni osjećaj za likovni red, a s druge strane naučeni osjećaj za lijepo i estetsko. (Brajčić, Kušćević, Katić, 2009/2011, str. 112)

3. UMJETNIČKO DJELO U LIKOVNOM ODGOJU I OBRAZOVANJU

Čin „čitanja“ umjetničkog djela uvjetovan je kulturom promatrača. „Kultura je tlo na kojem raste umjetnost i o tom će tlu ovisiti njezin cvat ili njezino uvenuće“ (Belan, 1980, navedeno u Petrač, 2015, str.14).

Prema autoru Petraču (2015) dijete doživljava likovno-umjetničko djelo na svoj način, prema svom stupnju intelektualnog razvoja. Da bi djeca promatrala i analizirala likovno umjetničko djelo potrebno im je objasniti pojmove sa kojima se ranije nisu susreli. Likovno djelo nam u radu može poslužiti kao motivacija za likovno izražavanje i stvaranje. Promatranjem likovnog djela djeca mogu usvojiti likovne vrijednosti i prepoznati osnovne likovno-jezične strukture (crta, boja, kontrast...). U svakodnevnom radu je korisno korištenje reprodukcija tijekom motivacijskog dijela aktivnosti. Djeci u vrtićima ili galerijama ne pokazujemo umjetnička djela kako bi ih precrtavali, već ih predstavljamo kako bi u kontaktu s umjetnošću obogatili njihov estetski razvoj, razvili pozitivan stav prema umjetnosti istovremeno ih potičući na vlastiti likovni izričaj (Petrač, 2015, str. 9).

„Kao što je važno da dijete ide u prirodu i otkriva u njoj živi, stvoreni svijet, jednako je tako važno da otkriva i spoznaje ono što stvara čovjek, tj. da otkriva i spoznaje rezultate ljudske djelatnosti. Promatrajući likovno-umjetnička djela dijete otkriva unutarnje svjetove osobnosti pojedinih stvaratelja i njihovo stvarateljsko

viđenje svijeta i pojava, čime bogati svoje spoznaje. Dijete na umjetničkom djelu može prepoznati misli, osjećaje i ideje oživotvorene likovnim govorom u određenoj likovnoj tehnici“ (Petrač, 2015, str.25).

Prema autoru Petrač (2015, str. 91) umjetničko djelo može poslužiti kao izvor motiva za sve vrste poticaja na slijedeće načine:

- Umjetničko djelo kao likovno-jezični i tematski citat
- Likovno-jezična redefinicija umjetničkog djela
- Umjetničko djelo kao izvor novih motiva
- Likovni i kompozicijski elementi umjetničkog djela kao poticaj za izražavanje i stvaranje
- Osamostaljenje lika iz cjeline

Umjetničko djelo može biti poticaj za izmišljanje novih motiva te odgojitelj sam bira nove motive ili ih bira u suradnji s djecom. Potrebno je omogućiti djeci izražavanje različitim likovnim materijalom i dovoljno vremena za realizaciju. Umjetničko djelo pruža mogućnost osmišljavanja odgojno-obrazovnog čina (Petrač, 2015, str. 99).

3.1 Pristup likovnom djelu

Djeca, isto kao i umjetnici opažaju svijet i ono što vide, način na koji vide prenose na papir. Kako bi se djeca likovno izražavala potreban im je poticaj. Djecu potičemo na likovno izražavanje kroz određene likovno jezične sadržaje, teme i motive.

Pedagozi Charman, Rose i Wilson (2006, u Kušćević, 2013/2014, str. 49) nude zanimljiv model koji ohrabruje i potiče estetsko učenje djece kroz promatranje i doživljavanje umjetničkih djela. *Ways in model* promatranja umjetničkog djela

prikazan je kroz četiri kruga u čijem je središtu lik promatrača, jer se osobno prosuđivanje smatra nužnim za uspješnost ovog pristupa podučavanja koje pretpostavlja:

- *osobni pristup* (promatranje i socijalno iskustvo koje promatrač donosi u interpretacijsko iskustvo)

- *pristup objektu* (analizira se boja, oblik, površina, tekstura, prostor, materijali, vrijeme koje se prikazuje u umjetničkom djelu)

- *pristup subjektu* (određuje se opseg, poruka, naslov, žanr i tema umjetničkog djela) te pristup kontekstu (utvrđuje se kako je objekt povezan sa stvarnim svijetom)

Likovnom djelu treba pristupiti kroz razgovor te tako djeca usvajaju likovne vrednote i umjetničko djelo kod njih pobuđuje neki doživljaj. Tijekom pristupa djece prema umjetničkim djelima možemo poći od psiholoških elemenata koji se javljaju prilikom promatranja. Djeca mogu sliku estetski doživjeti i intelektualno shvatiti (Kuščević, 2013/2014, str. 46- 47).

3.2 Promatranje likovnog djela

„U likovnoj kulturi zadaća roditelja, odgojitelja i učitelja je naučiti dijete kako gledati umjetničko djelo te ponavljanjem i uspoređivanjem proizvesti kod djeteta duhovno stanje i naviku, da djelo shvati, uživa u njemu, te se tako napoji (inspirira) idejom koja je oživotvorena slikarskim ili prostorno-plastičnim izrazom“ (Petrač, 2015, str. 29).

„Djecu treba poticati na promatranje, ali i dobro ih pripremiti za promatranje, dajući im točne upute o tome što promatraju i traže, na što trebaju obratiti pozornost“ (Petrač, 2015, str. 41).

Likovno promatrati isto je kao i čitati u književnom smislu, likovno čitati znači biti sposoban čitati likovni tekst, likovni osjećaj izražen crtom, bojom i oblikom. Sagledavanjem umjetničkog djela djeca promatraju što umjetničko djelo

prikazuje. Promatranjem dolaze do analiziranja tako što raščlanjuju, grupiraju, odvajaju, uspoređuju i zaključuju. Kod promatranja umjetničkog djela veoma je važno kod djece probuditi znatiželju. Igramo možemo postići znatiželju, prije, tijekom ili nakon promatranja djela. Tijekom promatranja djecu treba poticati na razgovor, postavljati im brojna pitanja, trebaju slušati druge i razmijenjivati svoja mišljenja (Petrač, 2015, str. 39).

Prema autoru Petrač (2015, str. 40) likovno umjetničko djelo možemo promatrati i analizirati na različite načine i različitim metodama:

- Promatranje i analiza prema tematskim, likovno-jezičnim i likovno-tehničkim sadržajima i stilskim odrednicama, te razvijanje estetskih vrijednosti i stavova
- Promatranje i analiza nakon vlastitog pokušaja oblikovanja sličnih likovno-jezičnih sadržaja iste teme
- Promatranje i analiza nakon prethodnog opisa umjetničkog djela
- Opisivanje umjetničkog djela nakon njegova kratkog pokazivanja
- Promatranje i analiza od cjeline prema detalju i od detalja prema cjelini
- Promatranje i analiza od nejasnoga prema jasnome
- Usporedno promatranje i analiza umjetničkih djela

Vještinu promatranja djeca stječu i razvijaju kroz vježbu. Ako djeca promatraju apstraktnu sliku dijete ne pokušava tražiti figurativni sadržaj već govori o onome što vidi (crtu, boje...) te analizu radimo razgovarajući o likovnim elementima. Međutim, ako djeca promatraju reprodukciju umjetničkog djela figurativnog sadržaja prvo govorimo o onome što djelo prikazuje, a zatim o likovnim elementima i njihovom rasporedu u kompoziciji i na kraju o doživljaju umjetničkog djela (Petrač, 2015, str. 30).

4. REALIZACIJA LIKOVNIH AKTIVNOSTI

Zbog potreba pisanja završnog rada u dječjem vrtiću „Vladimir Nazor Daruvar“ u Daruvaru osmišljene su i odrađene četiri likovne aktivnosti za upoznavanje i izražavanje predškolske djece s raznim likovnim umjetničkim djelima. U aktivnostima provedenim u svibnju 2018., sudjelovala je jedna grupa djece u dobi 6-7 godina te odgajateljice I. D. Šimek i M. Voborski.

Cilj provođenja aktivnosti je bio upoznati predškolsku djecu s raznim likovnim umjetničkim djelima poznatih slikara, a prije svega uvesti ih u svijet likovnog, slobodnog izražavanja. Djeca su u aktivnostima opažala detalje, percipirala, zamišljala i stvarala. Svaka aktivnost je imala svoje odgojne, obrazovne i funkcionalne ciljeve u kojima je bilo važno poticati dječju maštu i kreativnost. U likovnim aktivnostima su za poticaj korištena umjetnička djela poznatih slikara: P. Picassa, K. Haringa, P. Mondriana i A. Warhola.

4.1 Likovna aktivnost: „Portret glave žene“ Pablo Picasso

Kako bih uvela djecu u aktivnost i motivirala ih za daljnji razgovor i suradnju, pripremila sam poticaje. Poticaji su se nalazili na ploči na kojoj su bile imitacije djela portreta glave žene Pabla Picassa. Za poticaj sam stavila i papir na kojem su bile nacrtane linije sa raznim linijama i oblicima sa kubističkih kompozicija.

Slika 1. Poticaj

Aktivnost je započela pričanjem o slikama, odnosno postavljanjem poticajnih pitanja:

Odgojiteljica: *Što mislite kako su nastale ove slike?*

Dječji odgovor: *Netko ih je naslikao.*

Odgojiteljica: *A kako se zove osoba koja slika slike?*

Dječji odgovor: *Slikar.*

Odgojiteljica: *Što za vas znači da je netko slikar?*

Dječji odgovor: *To je osoba koja naslika nešto sa puno boja. To je osoba koja ima puno kistova i onda s njima napravi lijepu sliku.*

Odgojiteljica: *A gdje se sve mogu nalaziti te slike koje slikar naslika?*

Dječji odgovor: *U trgovini, na zidu.* (U tom trenutku se jedna djevojčica sjetila da je bila na izložbi slika kod svoje tete i ispričala drugoj djeci kako to izgleda.)

Zatim smo proučavali djelo Pabla Picassa- portret glave žene. Djeca su zainteresirano promatrala sliku.

Odgojiteljica: *A što vidite na ovim slikama?*

Dječji odgovor: *Čudne glave, oči, žene, puno boja, kosu...*

Odgojiteljica: *Koje sve boje vidite na slici?*

Kako vam se sviđa ova slika?

Dječji odgovor: *Tu su sve moguće boje. Ova slika je baš lijepa. Ova slika mi se sviđa jer je šarena.*

Odgojiteljica: *Jel je netko od vas nekad čuo za Picassa?*

Dječak Leon: *Da. Meni mama često zna reći da crtam kao Picasso.*

Odgojiteljica: *A što kažete da vi danas budete kao poznati svjetski slikar Picasso i da nacrtate vi svoj čudnovati portret ženske glave? Jel bi vi to mogli?*

Sva djeca su sa veseljem prihvatila izazov da i oni budu kao Picasso, a ja sam im objasnila kako bi aktivnost trebala izgledati i ponudila materijale.

4.2 Stvaralački dio

Nakon uvodnog dijela aktivnosti i razgovora o umjetniku i prikazanim slikama, djeca su pristupila individualnom radu. Pastele i flomasteri su ponuđene likovne tehnike koje su djeca imala na izbor te su krenula u realizaciju likovne aktivnosti. Na ploči su ostavljeni poticaji spomenutih djela Pabla Picassa.

Slika 2. Tijek procesa, pastele i flomasteri

Slika 3. Tijek procesa, flomasteri

4.3 Analiza dječjih radova: „Portret glave žene“

Djeca su pokazala veliko zanimanje i pozitivno pristupila radu. Rad sa flomasterima i pastelama im je bio i od prije poznat, stoga nije bilo nikakvih poteškoća tijekom izrade radova. Tijekom izrade djeca su zajedno komentirala svoje radove, pomagali su jedni drugima te je vladala opuštena atmosfera.

Slika 4. Djevojčica P.Č. „Ja sam nacrtala plave oči, tako da budu iste kao i moje.“

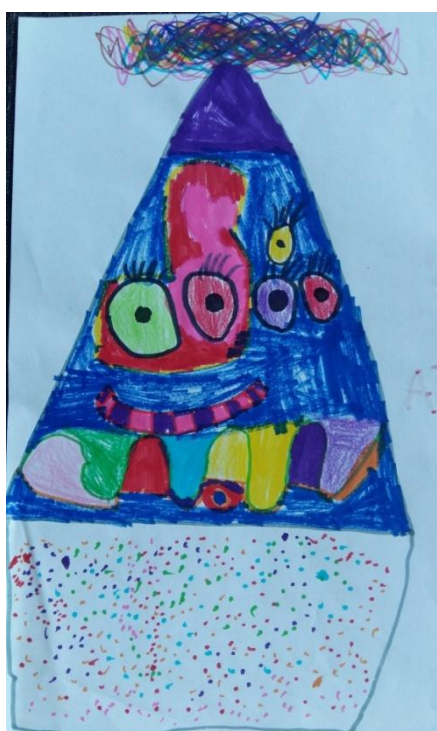
Slika 5. Djevojčica A.M. „Ja sam počela crtati kao pravi Picasso, meni je moj rad
ljepši od njegovog.“

Slika 6. Djevojčica A.A. „Ja sam ovoj ženi nacrtala plavu kosu, tako da izgleda kao
moja mama.“

Slika 7. Dječak L.B. „Meni je na mom radu najljepša kosa i sviđa mi se crveni ruž koji sam nacrtao ovoj gospođi.“

Slika 8. Djevojčica R.S. „Moja glava ima pet šarenih očiju.“

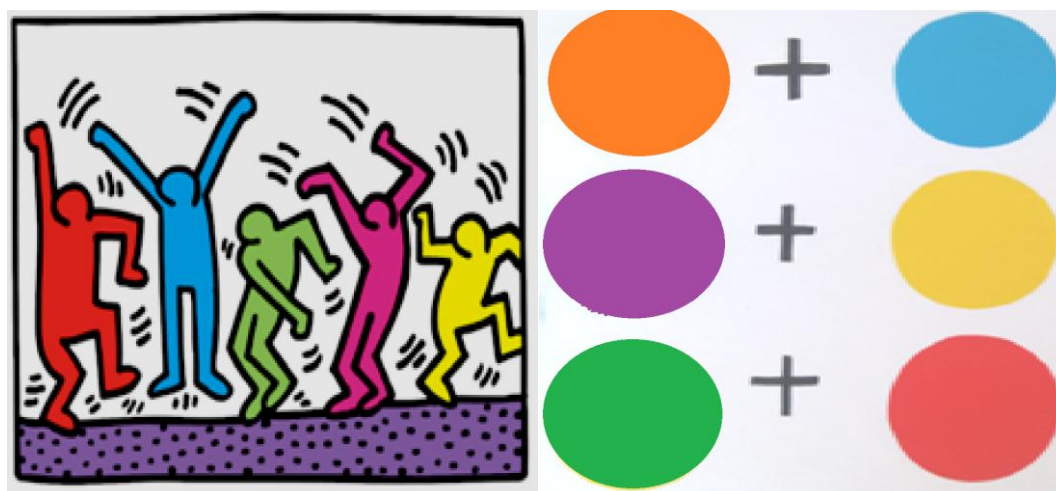
Ideja djece je bila izabrati najljepše radove te su uslikani tako što su stavili svoje nacrtane portrete glave preko svoje prave glave.

Slika 9. Izložba dječjih radova

4.4 Likovna aktivnost: „Ljudski lik u pokretu“ Keith Haring

Druga likovna aktivnost započeta je razgovorom o bojama. Na ploči su bili istaknuti krugovi što je zainteresiralo djecu. Uz krugove, na ploči se nalazila i reprodukcija djela Keitha Haringa. Svrha aktivnosti bila je potaknuti djecu na usvajanje i obradu komplementarnih parova.

Slika 10. Poticaji

Gledajući reprodukciju slike Keitha Haringa postavljena su brojna pitanja od strane djece:

Djeca: *Teta, jel ovu sliku sa ljudima isto naslikao neki slikar?*

Odgojiteljica: *Da, slikar se zove Keith Haring. A što vi vidite na toj slici?*

Dječji odgovori: *Djecu koja skaču.*

Vesele ljude.

Šarene ljude.

A što znači ova slika pokraj sa bojama?

Odgojiteljica: *Jeste nekad čuli da boje imaju svoje parove?*

Dječji odgovori: *Ne.*

Odgojiteljica: *Da, boje imaju svoje parove za koje mi kažemo da su komplementarni parovi. To znači da si dvije boje kada su jedna pokraj druge jako pašu i tada su najljepše. Crvena je najljepša kada je pokraj zelene, a zelena je najljepša kada je pokraj crvene. A sada možete sami proučiti koje si boje još tako pašu.*

Kroz razgovor o komplementarnim parovima boja i pokretima koji su vidljivi na slici, djeca su pokazala želju za izradom takvog likovnog rada.

4.5 Stvaralački dio

U skladu s pričom o umjetniku te razgovoru o viđenom osmišljen je grupni likovni zadatak, što je izazvalo pozitivne reakcije kod djece. Likovni zadatak je započeo podijelom u tri grupe te je svaka grupa mogla birati svoj komplementarni par boja. Na korištenje je ponuđen bijeli papir njihove veličine te su oni odredili predstavnika svoje grupe kojeg su opertali u pokretu i povukli crtu tako da imaju dva dijela. Slikarska tehnika je bila tempera, koja je djeci od prije poznata.

Slika 11. Slikanje ljudskog lika u pokretu, ljubičasta-žuta

Slika 12. Slikanje ljudskog lika u pokretu, narančasta-plava

Slika 13. Slikanje ljudskog lika u pokretu, crvena-zelena

4.6 Analiza dječjih radova „Ljudski lik u pokretu“

Djeca su pokazala interes za aktivnost, posebice onoga trenutka kada su vidjeli da će raditi u grupama. Zanimljiv im je bio ovakav način rada te su pristupili zadatku sa natjecateljskim duhom, u smislu čiji će pokret biti bolji. Na kraju je svaka grupa imenovala svoj rad i zapisala ga. Na inicijativu djece radovi su iznešeni van za potrebe slikanja, pri čemu su oni izvodili svoje pokrete.

Izjave djece za vrijeme i po završetku aktivnosti:

„Još nikada nismo opcrtavali nekog iz vrtića, baš je super.

Baš super, ovo će trajati cijeli dan.

Naš crveno zeleni čovjek u pokretu će se zvati Leteći zelenko crvenko.

Naš žuto ljubičasti čovjek će se zvati Ljubižut se predaje, jer tako izgleda.

A naš plavo narančasti će se najljepše zvati, Trčko plavinarančino.“

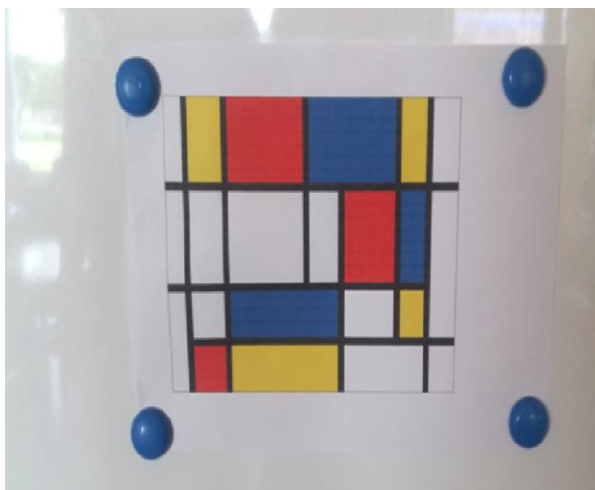
Slika 14. Izložba dječjih radova

Slika 15. Izložba dječjih radova uz djecu u pokretu

4.7 Likovna aktivnost "Kompozicija s crvenom, crnom, plavom i žutom" Piet Mondrian

Kao i u svakoj likovnoj aktivnosti do sada, cilj nije bio preslikavanje prikazanog umjetničkog djela, već da djeca na papiru izraze svoj dojam i ono što su oni vidjeli i kako su shvatili likovne interpretacije djela. Aktivnost je zamišljena tako da djeca koriste samo crvenu, crnu, plavu i žutu boju. Međutim, njihove reakcije su pokazale veliku želju da u njihovim radovima budu prisutne sve boje te im je to i omogućeno.

Slika 16. Poticaji

Promatrajući sliku postavljena su brojna pitanja od strane djece:

Odgojiteljica: *Kakve oblike vidite na slici?*

Dječji odgovori: *Čudne oblike. Oblike sa puno boja...*

Odgojiteljica: *Mislite da su ti oblici jednakih veličina?*

Dječji odgovori: *Ne. Ovaj kvadratić ima više žute boje, a plave ima manje.*

Odgojiteljica: *Kakav je dojam na vas ostavila ova slika? Jel vam se sviđa ili ne?*

Dječji odgovori: *Slika je zanimljiva i sviđaju mi se crne crte. Meni se slika ne sviđa jer u njoj nema moje najdraže zelene boje. Ja bih slici dodala sve boje da bude šarena.*

Nakon promatranja i analize slike, djeci je spomenut i slikar koji je zaslužan za nju. Djeca su pozitivno reagirala na sliku, ali je puno djece napomenulo kako bi oni dodali još boja pa da slika bude šarenija.

4.8 Stvaralački dio

Djeci je ponuđena likovna tehnika tempera i kolaž papir, a uz to su dobili papir drugačijeg formata. Kako bi djeci izrada bila zanimljivija, na korištenje su

dobili izolir traku pomoću koje su povlačili crne linije. Djeca su mogla sama odabrati koju likovnu tehniku žele koristiti u svom radu. Obradovalo ih je što na korištenje imaju izolir traku i sve boje te su krenuli stvarati svoja umjetnička djela.

Slika 17. Tijek procesa, kolaž papir

Slika 18. Tijek procesa, tempera

4.9 Analiza dječjih radova „Kompozicija s bojama“

Poznato je da je dječja mašta razigrana što je vidljivo i u ovoj aktivnosti, tako što su pojedina djeca izrazila želju za izradom oblika ribe ili broda. Na kraju je napravljena mala izložba gdje su djeca komentirala svoje i tuđe likovne radove.

Slika 19. Djevojčica L.M. „Ova riba je najljepša koju sam do sada napravila, jer ima puno boja.“

Slika 20. Dječak K.I. „Meni se moj rad baš sviđa, a najviše mi se sviđa kako sam zalijepio crnu traku.“

Slika 21. Dječak L.A. „Ovako će izgledati moja kuća.“

Slika 22. Djevojčica I.S. „Ja sam koristila i kolaž papir i temperu tako da moj rad bude drugačiji.“

4.10. Likovna aktivnost "Kontrasti" Andy Warhol

Aktivnost je započeta promatranjem reprodukcija djela Andya Warhola. Kao poticaji su prikazana dva primjera kojima je cilj bio djeci objasniti što su to kontrasti.

Slika 23. Poticaji

Djeca su promatrala sliku te su im postavljena brojna pitanja:

Odgoviteljica: *Što vidite na ovim slikama?*

Dječji odgovori: *Ruke i jagode kojih ima u puno boja.*

Odgoviteljica: *A kada gledate sliku sa jagodama, jesu samo jagode u bojama ili iza njih ima još nekih boja?*

Dječji odgovori: *Da. Svaka jagoda iza sebe ima svoju boju.*

Odgoviteljica: *Recite mi svaku boju jagode i koja boja se nalazi iza nje?*

Nakon što su djeca imenovala boje, uslijedio je razgovor o kontrastu koji je u ovom slučaju sa jagodama bio komplementarni kontrast. Djeca su razumijela što je to komplementarni kontrast, jer su u jednoj od prethodnih likovnih aktivnosti usvojili da postoje komplementarni parovi boja. Djeca su izrazila svoj dojam o slici.

4.11 Stvaralački dio

Nakon uvođenja djece u aktivnost razgovorom, započela je izrada likovnih radova. Prethodno im je objašnjeno što će raditi. Pri izradi su koristili kolaž papir i tempere kojima su na kraju otisnuli svoje ruke. Tijekom izrade su neka djeca trebala malu pomoć pri izrezivanju.

Slika 24. Tijek procesa, izrezivanje kolaž papira

Slika 25. Tijek procesa, otiskivanje

4.12 Analiza dječjih radova „Kontrasti“

Djeca su pokazala interes za aktivnost, izričito im se dopalo kada su vidjeli da će ruke stavljati u temperu i otiskivati ih. Većina djece nije imala poteškoća i problema sa korištenjem škara pri izrezivanju kolaž papira, no ipak je bilo djece kojima je to predstavljalo problem. Na kraju je uslijedio razgovor o radovima te su komentirali svoje i tuđe radove.

Slika 26. Djevojčica S.A. „Moj likovni rad je meni najljepši.“

Slika 27. Djevojčica I.C.. „Moja najdraža boja je ljubičasta pa sam ja otiskivala samo sa tom bojom.“

Slika 28. Dječak M.P. „Kada pogledam svoj rad vidim da su moje ruke zapravo baš velike.“

Slika 29. Dječak N.A. „Meni se moj rad baš sviđa jer je jako šaren i boje su jedna preko druge.“

6. ZAKLJUČAK

Razlog zbog kojeg sam odabrala ovu temu je zato što smatram da je općenito likovna kultura nužna za uspješan djetetov razvoj i njegov pogled na svijet. Međutim, želja mi je bila pozabaviti se umjetničkim djelima te ih uključiti kao glavne poticaje u likovne aktivnosti provedene s djecom.

U likovnim aktivnostima je važno djeci ponuditi bogate poticaje koji će kod njih pobuditi maštu, kreativnost, osjećaje te želju za stvaranjem. Glavni poticaj u mojim provedenim aktivnostima je bilo promatranje umjetničkog djela. Nakon svakog promatranja je kod djece odmah uslijedio razgovor o djelu. Djeca su pozitivno pristupila razgovoru, međusobnoj komunikaciji, razmišljanju i iznošenju svog mišljenja o viđenom. Nakon promatranja i razgovora o djelu kod djece se redovito javio interes za likovnim izražavanjem i stvaranjem.

Od četiri provedene aktivnosti, aktivnost koja se djeci iznimno dopala je bila kada su radili u grupama, na temu „Ljudski lik u pokretu“. Zajedno su se dogovarali, međusobno komunicirali, kreirali i uvažavali tuđa mišljenja i ideje što je na kraju dovelo do iznimnih rezultata.

U provedenim likovnim aktivnostima kroz razgovor o umjetničkom djelu djeca su se oslobađala, iznosili svoja mišljenja, dok su ujedno slušala i poštivala tuđa mišljenja. Iznosili su svoje osjećaje te doživljaje koje je umjetničko djelo pobudilo u njima. Mogu zaključiti da je umjetničko djelo kod njih dovelo do emocionalnog obogaćivanja, samopouzdanja te je pridonijelo socijalnom razvoju. Iznimno mi je važno što sam kroz svoj rad i provedene aktivnosti spoznala da umjetničko djelo može biti divan poticaj u dječjem likovnom izražavanju i stvaranju.

LITERATURA:

Brajčić, M., Kuščević, D., Katić, A. (2011). Dijete i umjetničko djelo - Jackson Pollock u dječjem vrtiću. U: Šimrak, B. A. *Umjetničko djelo u likovnom odgoju i obrazovanju; Zbornik umjetničko znanstvenih skupova, 2009/2011*, Zagreb: ECNSI-Europski centar za sustavna i napredna istraživanja, Učiteljski fakultet sveučilišta u Zagrebu, str. 111- 119.

Herceg, V., L., Rončević, A., Karlavaris, B. (2010). *Metodika likovne kulture djece rane i predškolske dobi*. Zagreb: Alfa.

Kuščević, D. (2013/ 2014), Likovno- umjetnička djela u nastavi likovne kulture. U: Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Splitu. *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Splitu, 2013/2014*, broj 6/7, Split: Filozofski fakultet u Splitu, str. 43-54, URL: <https://hrcak.srce.hr/154577>, (2.9.2018).

Mendeš, B., Ivon, H., Pivac, D. (2012). Umjetnički poticaji kroz proces odgoja i obrazovanja; *Magistra Iadertina, 2012*, 7(1), str. 111-122, URL: <https://hrcak.srce.hr/99896>, (26.8.2018.).

Peić, M. (1981). Pristup likovnom djelu. Zagreb: Školska knjiga.

Petrač, L. (2015). *Dijete i likovno umjetničko djelo: Metodčki pristupi likovno-umjetničkom djelu s djecom vrtičke i školske dobi*. Zagreb: Alfa.

Šimrak, B. A. (2010/2011). Predškolsko dijete i likovna umjetnost; *Dijete, vrtić, obitelj*, zima 2010/ proljeće 2011, broj 62/63, str. 2-8, URL: <https://hrcak.srce.hr/124737>, (26.8.2018.).

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI ZAVRŠNOG RADA

Ovim potpisom potvrđujem da sam samostalno pisala svoj završni rad te da sam njegov autor.

(Iris Stožicki)

Svi dijelovi rada koji su u radu citirani ili se temelje na drugim izvorima (knjige, mrežni izvori, znanstveni, stručni ili popularni članci) su jasno označeni kao takvi i adekvatno navedeni u popisu literature.

Iris Stožicki

Petrinja, rujan 2018.